עין משפט
נר מצוה

נט א מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"ו:
ס ב מיי' פ"א מהל' תמורה הל"ד:
סא ג מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"ב:

[גמרא]

[א] ס"ד אמינא בשלמא מעיקרא לא ידענא אי האי מיקבע לשם אבל הכא כיון דאינכר שם לא לקי קמ"ל: אמר מר משום רבי יוסי ברבי יהודה [ב] אף קבלת הדם מאי טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה אמר קרא [1] ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו' [ג] זו קבלת הדם שאמר רבי יוסי בר' יהודה ולתנא קמא האי לא תקריבו למה לי מיבעי ליה לזריקת דמים והא נפקא ליה מעל המזבח אורחיה דקרא דמשתעי הכי ורבי יוסי בר' יהודה נמי אורחיה דקרא הוא אין ה"נ אלא קבלת הדם מנא ליה נפקא ליה מהא [2] ומיד בן נכר לא תקריבו זו היא קבלת הדם [ד] שאמר רבי יוסי ברבי יהודה ולתנא קמא האי לא תקריבו למה לי מיבעי ליה להאי ס"ד אמינא הואיל ולא נצטוו בני נח אלא על מחוסר אברים לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן [א] קמ"ל: ל"א רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף על קבלת הדם מאי טעמא דכתיב ומעוך וכתות וגו' לא תקריבו זו [ה] קבלת הדם וזריקה נפקא ליה מעל המזבח ולרבנן נמי תיפוק להו זריקה מן על המזבח הכי נמי ואלא לא תקריבו דמעוך למאי אתא [ו] מפקינן לבמת יחיד ולרבי יוסי ברבי יהודה האי מיבעי ליה לבמת יחיד אין הכי נמי אלא תקריבו דקבלה מנא ליה מיד בן נכר לא תקריבו זו קבלת הדם ורבנן אצטריך ס"ד אמינא הואיל ובני נח אין מצווין אלא על מחוסר אבר בבמה דלהון [ז] דלמא אנן נמי נקביל מינהון קא משמע לן מכל אלה דלא מקבלינן מתקיף לה ר"ל שמא לא שנינו אלא בתם שנעשה בעל מום [יא] [ט] ועובר דאי בעל מום מעיקרא דיקלא בעלמא הוא אמר ליה רבי חייא בר יוסף [3] שרוע וקלוט כתיב בפרשה והני בעלי מומין מעיקרא נינהו אמר ליה שמא לא שנינו אלא בתמורה [א] דתנן [ב] חומר בתמורה [י] מבמזבח שכן קדושה חלה עליה על בעל מום קבוע אמר ליה רבי יוחנן לא שמיע לך הא דאמר ר' ינאי בחבורה נמנו וגמרו המקדיש בעל מום לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות ואי בתמורה נמי ששה הוויין דאיכא נמי לאו דתמורה אלא מאי בבעל מום מעיקרו אמאי [ג] לקי דיקלא בעלמא הוא אמר ליה דיקלא לאו זילא מילתא מין עצים הוא בעל מום מעיקרא זילא מילתא כיון דשביק תמים ואקדיש בעלי מומין מיחייב: לישנא אחרינא א"ל אפילו הכי בזיא מילתא דדקל ליכא במינו לא לקי לאפוקי בעל מום כיון דאיכא במינו לקי: אמר רבא השתא דאמור טעמא דבעל מום דלקי משום דבזיא [יא] מילתייהו [ג] אפילו למקדיש ליה לדמי נסכים נמי לקי [יב] תניא כוותיה דרבא

נדבה

[רש"י]

סד"א בשלמא מעיקרא. בעינן תמימין משום דלא ידענא אי האי מיקבע לשם אי האי מיקבע לשם כו'. [ג] נ"א והא אין הגורל קובע כו' אמר רב יוסף הא מני חנן המצרי היא דלא בעי הגרלה דתניא חנן המצרי אומר אפי' דמו של שעיר הנעשה בפנים בכוס ומת כלומר שכבר נשחט ומת שעיר המשתלח מביא חבירו מביא שעיר אחר מן השוק ומזווג לו ומעמידו אצל הדם להראות שחבירו הוא ואחר כך משלחו אלמא לא בעי הגרלה וליכא למפרך הא דפרכינן הלכך איצטריך קרא: וקפריך **אימור דשמעת ליה לחנן דלית ליה דחויין.** דלא יביא שנים אחרים ויגריל וישחוט האחד לשם והאחר לעזאזל והראשון שכבר נשחט ידחה וישפך דמו לאיבוד דלית ליה הגרלה מי שמעת ליה דלמא לעולם יביא שנים מן השוק ויגריל ואותו שיפול עליו הגורל לעזאזל [יג] יעמד עם דם שבכוס וישלחנו והדם שבכוס מזה ממנו כמשפטו ואותו שנפל עליו הגורל לשם ירעה עד שיסתאב. הא מני דמצריך קרא לרבות שעיר דלא ליהוי בעל מום רבי שמעון הוא דלית ליה הגרלה והכי הוי מסקנא ותו לא פריך מידי. [יד] והגירסא אימור דשמעת ליה לרבי שמעון כו' שבשתא היא דהא במסכת יומא (דף סג:) תנינן לה לכולה סוגיא ולא פרכינן התם מידי בפרק שני שעירי: [טו] **רבא אמר כגון שהומם כו'.** כדפרישית לעיל [ד] [טז] (והא דגרסינן הכא (א) [יז] דכרעיה דראשון הוא ותירוצא דמתרץ כגון שהיה לו [חולה] בתוך ביתו כו' נ"ג ליה ושבשתא הוא דלא איירי הכא במחוסר זמן כלל אבל במסכת יומא (שם) תנינן לה בההיא סוגיא [יח] [רומייא] דמחוסר זמן היא והא ליכא למימר אם אינו עניין לבעל מום תנהו עניין למחוסר זמן דהא נפקא לן מחוסר זמן בשעיר המשתלח מלה' דאידך קרא ומיום השמיני והלאה וגו' [ויקרא כב] מהכא נפקא במסכת יומא [סג.]: [ה] בני נח נצטוו מלהקריב מחוסרי אברים כדאמרי' בפרק קמא דע"ז (דף ה:) אבל על מום אחר לא נצטוו במזבח דידהו. ואי לא כתיב לא תקריבו [יט] מאת בן נכר את כל אלה דמשמע בעל מום לא יקבלו מן העובד כוכבים להקריב הוה אמינא ליקרב אלא שלא יהו מחוסרי אברים קמ"ל: [כ] **(לא שנא) בבמה דלהון.** בבמת יחיד שעשה העובד כוכבים לשמים [כא][כב] וקמ"ל מכל אלה דלא מקבלינן כלומר להכי לא מקבלינן דהא כתיב בההוא קרא מכל אלה דמשמע [כג] לא תקבל בעל מום ה"נ לדידהו במזבח המיוחד (ב): **מתקיף לה ר"ש בן לקיש.** לעיל [ו:] קא מהדר (ג) [כד] דעובר בה' שמות שמא לא שנינו דילקה משום לא תקדישו אלא בתם ונעשה בעל מום משום דאיכא למימר הואיל ומעיקרא תם הוה סבר אע"פ שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו וכיון [כה] [כו] דלהקרבה מלינו [למימר] לאסוקי אדעתיה דאקדשיה לקי אבל בעל מום מעיקרא ממעי אמו דיקלא בעלמא הוא [כז] דאיכא למימר דלא אסיק אדעתיה [דחזי] לאקרוביה אלא לדמי אקדשיה [כח] ולא לקי: **שרוע.** [כט] [ו] שנשתרבבה אחד מאבריו: **קלוט.** שפרסותיו קלוטים: **כתובין בפרשה.** ועלייהו כתיב לא תקריבו (ד) ודרשינן [ו:] לא תקדישו: **שמא לא שנינו.** שיהא חייב משום הקדשה אלא בתמורה לפי שהתמורה חלה על בעל מום קבוע וקדוש קדושה גמורה שאינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד אפילו על ידי פדיון אלא הויא כשאר קדשים שקדם הקדשן את מומן [ל] והך משנה לקמן בפרק שני (טז:) כדכתיב [ויקרא כז] טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר וגו' [לא] והואיל וקדושה גמורה היא לוקה עליה אם המיר והביא בעלת מום [לב] שיקדיש ותפסה בתמורת בהמת קודש תמימה אבל הקדיש בעל מום מעיקרא לא אמינא דלילקי דדיקלא בעלמא הוא אלא אם כן הקריבו: **נמנו וגמרו.** משמע שדקדקו ולא מצאו יותר. ואם איתא דעל ידי תמורה מישתעי: **שית הויין דהא איכא לאו.** דלא ימיר: **אלא מאי בבעל מום מעיקרו.** ועל ידי הקדש אמאי לקי הא לא חיילא עליה קדושת מזבח כלל דדיקלא בעלמא הוא ולא אקדשיה אלא לדמי: **ליכא במינו.** הראוי למזבח: **בעל מום איכא במינו.** ראוי למזבח וכיון דאיכא במינו ראוי איכא בזיון כיון דשבק מידי דחזי ואקדיש מידי דלא חזי: **אפי' אקדשיה לדמי נסכים.** דהשתא ליכא בזיון כל כך שאין במינו ראוי לנסכים ועוד [לג] דהא לדמי אקדשיה אפי' הכי לקי:

נדבה

[תוספות]

ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה. וא"ת למה לי איש איש לרבות בני נח שנודרין נדרים ונדבות כישראל (חולין דף יג:) תיפוק ליה מהאי קרא דמדקאמר לא תקריבו את אלה משמע אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב תמימים אבל איפכא ליכא למיבעיא מיד בן נכר למה לי תיפוק ליה מאיש איש דהא איצטריך בן נכר להאי דרשא דהכא לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן (לא אמרינן) אלא איש איש למה לי [ז] ותירץ רבינו שמשון בר אברהם דאיצטריך להך פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא [לד] בפרק ואלו מנחות (מנחות עג:) מה תלמוד לומר לעולה פרט לנזירות [לה] רבי עקיבא אומר עולה אין לי אלא עולה ולא שאר קרבנות: **אלא בתם ונעשה בעל מום.** דאיכא למימר הואיל מעיקרא תם הוה סבר אע"פ שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו וכיון [לו][לז] דלהקרבה מלינו [למימר] דאסוקי אדעתיה דאקדשינהו [לח] לילקי אבל בבעל מום מעיקרו ממעי אמו דיקלא בעלמא הוא ואיכא למימר דלא אסיק אדעתיה דחזי לאקרוביה לשון רש"י [לט] וקשה להר"ר מר היכי מלינו למימר דלא אסיק אדעתיה לאקרובי והלא התרו בו לא [מ] תקריב בעל מום למזבח והא קבל עליו התראה ואמר על מנת כן אני עושה דבלאו הכי לא לקי [ח] לכ"נ להר"ס לפרש דלא קאי ר"ש בן לקיש אבל תקדישו אלא אבל תקטירו ואבל תזריקו וה"פ לא שנו דעובר אבל תקטירו ואבל תזריקו אלא כשהקדישו תם ונעשה בעל מום דכיון דחלה עליו קדושת מזבח קודם שהומם אסיק אדעתיה דחזי להקרבה אבל בעל מום מעיקרו קודם קדושה דיקלא בעלמא הוא דלא מסיק אדעתיה דחזי להקרבה ולא לקי: **אפילו אקדיש לדמי נסכים לקי.** [מא] וה"ה מקדיש לדמי עולה והא דאמר לקמן (דף יח:) המקדיש נקבה לעולה ימכר ויפלו דמיו לעולה נ"ל דלקי וכן הא דתנן פרק כילד מערימין (לקמן כז:) אמר על הבהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה צריך לומר דלקי [מב]:

תורה אור השלם

1. וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַייָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ויקרא כב כד
2. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם: ויקרא כב כה
3. וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֵדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג

שינויי נוסחאות

א] נ"א בקצת ס"י אלא א' רבא כגון שהומם וחללו על אחר דההוא אחר הגרלה לא צריך דהא מכח ראשון קאתי וראשון הא מגריל מהו לדמימה האי אחר לאו בן זוגו של שם הוא ולא יפסול בו מום קמ"ל: ומתיבת בשלמא עד תיבת אמר מר נמחק (ש"מ) ב] יהודה אמרו אף (ש"מ) ג] וגו' לא תקריבו זו קבלת הדם. וזריקה נפקא ליה מעל המזבח. ולת"ק האי לא כו' [שאמר ר' יוסי בר' יהודה נמחק] (ש"מ) ד] הדם ולת"ק האי כו' והשאר נמחק (ש"מ) ה] זו היא קבלת הדם כו' מעל המזבח ולת"ק האי לא תקריבו למה לי מיבעיא ליה לזריקת דמים ותיפוק ליה זריקה מעל המזבח אין הכי נמי (ש"מ) ו] אתא מיבעי ליה לבמת יחיד כו' יהודה הא מבעי ליה כו' אלא לא תקריבו כו' מנא ליה נפקא ליה מיד בן נכר. קבלת הדם ות"ק האי לא תקריבו למה לי איצטריך (ש"מ) ז] דילהון אימא אנן נמי נקביל מינהון קמ"ל דלא מכל אלה כי אנן מתקיף כו' (ש"מ) ח] תיבת ועובר בס"א נמחק [ובכ"י אחר בכל הס"י לא מצאתי מילת עובר וכן נראה קצת מפרש"י אבל הגליון גרס לה] (ש"מ) ט] גי' נ"ק הוא דעובר י] בתמורה מבקדשים שכן קדושה חלה על בעל מום קבוע ואין יוצאה לחולין ליגזז וליעבד (ש"מ) יא] מילתא אפילו מקדיש ליה (ש"מ) יב] לקי. ס"א ועיקר הא דרבא תנאי היא דת"ר נדבה תעשה. על תיבות תניא כוותיה דרבא נרשם קו (ש"מ) יג] יעמיד אצל דם בכוס (ש"מ) יד] מידי והא דגרסי' אימור. תיבת והגירסא נמחק (ש"מ) טו] שעירי וגרסי' רבא [ובכ"י אחר בפ' שני שעירי גרסי' רבא אמר כגון שהומם וכו' כדפרישית לעיל והא דגרסי' הכא קא כרעיה דראשון הוא כצ"ל] (ש"מ) טז] נ"ק מ"ז, יז] הא כרעיה דראשון אות ד' נמחק (ש"מ) יח] נ"א דאיירי במחוסר זמן והא (צ"ק) יט] תקריבו מיד בן (ש"מ) כ] נ"א בבמה תיבות לא שנא נמחק (ש"מ) כא] לשמים הס"ד ומה"ד קמ"ל מכל (צ"ק) כב] וקמ"ל דלא מקבלין מכל אלה, כ"ה בדפ"י. כג] דמשמע כל בעל מום לא תקבל (בעל מום) ה"נ לדידהו במזבח (ש"מ) כד] מהדר דקתני עובר בה' (ש"מ) כה] וכיון דלהקריבה מכוון מצינו לאסוקיה כי אקדשיה לקי (ש"מ) כו] דחזי להקרבה כז] ואיכא למימר, כ"ה בדפ"י. כח] אקדשיה וליכא בזיון ולא לקי (ש"מ) כט] שרוע שנשתרבבה ירכו הס"ד (ש"מ) ל] על תיבות והך משנה לקמן בפ' שני נרשם על כל תיבה קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו (ש"מ) לא] ימיר וגו' הילכך הואיל (ש"מ) לב] מום והתפיסה בתמורת (ש"מ) לג] ועוד דלא קדושה אקדשיה תיבות דהא לדמי נמחק (ש"מ) לד] עקיבא דפ' (ש"מ) לה] גי' נ"ק דברי ר"י הגלילי ור"ט לו] דלהקריבה מכוון ולאסוקי כי אקדישינהו לקי (ש"מ) לז] נ"ל דחזי להקרבה לח] נ"ל ולקי לט] נ"ל וקשה להר"ר ר"ם (יעב"ץ) מ] לא תקדיש (ש"מ) מא] וכ"ש מקדיש לדמי עולה או לקרבן אחר תיבת, וה"ה נמחק (ש"מ) מב] דלקי אליבא דרבא מיהו אליבא דרבי דאמר בהרצאת גופו לא לקי אלא א"כ הקדיש לגופו (ש"מ)

מסורת הש"ס

א) [לקמן טז:], ב) [עי' תוס' בכורות דף י"ד. ד"ה כל. ש"מ], ג) [מכאן חוזר לעמ' ו:], ד) [ו: ד"ה כגון], ה) [מכאן חוזר לסוגיא], ו) [נ"ל שנשתרבבה ועי' בכורות מ.], ז) [עיין תוס' חולין יג: ד"ה אבל מא"ה ותוס' מנחות עג: ד"ה איש], ח) [ע' תו' בכורות י"ד ע"א ד"ה כל הקדשים. (ש"מ)],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבא וכו' והא דגרסי' הכא כרעיה נ"ב כך היה הגירסא לפני רש"י: (ב) ד"ה בבמה וכו' המיוחד להם הס"ד: (ג) ד"ה מתקיף וכו' מהדר דקתני עובר וכו' וכיון דמצינו לאסוקי אדעתיה דלהקרבה אקדשיה לקי: (ד) ד"ה כתובין וכו' לא תקריבו בוי"ו דדרשינן:

מוסף רש"י

על בעל מום קבוע. שאם המיר בעלת מום בתמימה של הקדש חלה עליה קדושה תמורה כל כך שאם יפלה לא תצא לחולין (לקמן טז:).

שיטה מקובצת

מעל המזבח. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **ומיד בן נכר לא תקריבו.** והנה אמר לא תקריבו לה' תחילה ואם זה למה שינה הכתוב בלבד ואין זה ענין מכוון בעצמו לא היה לו לשנות ולכפול הדברים כל כך. הרב המעילי ז"ל: **מתקיף לה ר"ל.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **בחבורה נמנו וגמרו.** [נ"ב בחבורה בהסכמת כלל החכמים, הרב המעילי]. גליון הא דלא מייתי מברייתא דנימנו וגמרו טפי הוי דוקא כדאמר בפ"ק דשבת אתמר נזרקה מפי החבורה. וכן משמע מפירש"י ז"ל: **משום דבזיא.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה ומיד בן נכר וכו' איש איש למה לי.** גליון וי"ל דאי מהכא הו"א דוקא דיעבד קמ"ל איש איש אף לכתחילה. ועי' תוס' מנחות (דף עג ע"ב ד"ה איש) [ובכ"י אחר וכן תירץ הרב המעילי וז"ל דהוצרך לומר איש איש כי נמשך לדעת ר"ע דאמ' פ' אלו מנחות (שם) דלא נלמוד מאיש איש רק עולות, ומזה נלמוד שרשאין להביא מנחות ועופות ע"כ:]

רבינו גרשום

אמר מר ר' יוסי בר' יהודה אמר אף על קבלת הדם כו' אורחיה דקרא דמשתעי הכי. ע"ג המזבח ולאו לדרשא אתי אלא דלא תקריבו אתא: **ור' יוסי בר' יהודה נמי אורחיה דקרא הוא.** ולאו לדרשא אתי והאי לא תקריבו מיבעי לזריקת דמים: **ואלא קבלת הדם מנא ליה נפקא ליה מהא ומיד בן נכר לא תקריבו. לא נצטוו בני נח אלא על מחוסרי אברים.** דכתיב מכל החי מכל בשר הביא בהמה שחיין ראשי אברין שלה: **סד"א.** במזבח דידן לישתרי לאיתויי קרבן דידהו בעל מום דלאו מחוסר אבר: **קמ"ל.** מיד בן נכר לא תקריבו כו' מום בו [מכל] מום קבוע: **מפקה ליה לבמת יחיד** דאסור להקריב בה בעל מום: **אנן נמי נקבל מנהון.** לאקרובי קרבנהון בבמה דילן בעל מום קבוע דלאו מחוסר אבר: **קמ"ל מכל אלה כי אנן.** מה אנן דומיא דמעוך וכתות דלאו מחוסר אבר אלא מום קבוע לא מקרבינן אף מנייהו לא נקביל: **מתקיף לה ריש לקיש שמא לא שנינו כו'.** אברייתא קאי דקתני מיכן אמרו המקדיש בעלי מומין למזבח עובר משום ה' לאוין וקאמר שמא לא שנינו דלקי אלא בההוא דהוה תם מעיקרא ונעשה בעל מום ולא בכל בעל מום דהיא בעל מום מעיקרא דההוא אמאי לקי דיקלא בעלמא הוא ליהוי כאילו הקדיש דיקלא בעלמא למזבח דלא כלום קאמר דלא הוה חזי ליה מעולם למזבח ואמאי קתני בעל מום סתמא דמשמע נמי בעל מום מעיקרא: **א"ל ר' חייא בר יוסף.** משום הכי קתני סתמא **שרוע וקלוט כתובים בפרשה** דבעלי מומין והני בעלי מומין מעיקרא נינהו. כדאמרן בפרק על אלו מומין (בכורות מ.) שרוע שנשתרבבה ירכו קלוט שרגליו קלוטות כשל חמור ושל סוס: **שמא לא שנינו דלקי אלא בתמורה.** המימר בבעל מום: **דתנן חומר בתמורה שהתמורה קדושה חלה עליה בבעל מום קבוע.** דכתיב לא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב היינו בעל מום וכתיב ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש וכיון דקדושה חלה עליה על בעל מום קבוע אינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בשאר קדשים ששאר קדשים שקדם מום קבוע להקדשן יוצאין לחולין ליגזז וליעבד ושמא במקדיש בעל מום בתמורה קתני ברייתא: **אפילו הכי בזיא מילתא.** דמקדיש בעל מום מעיקרו מאוס טפי ממקדיש דקל דמקדיש דקל לא הוי ביזוי דדקל ליכא במינו מובחר ממנו אבל בעל מום מעיקרא כיון דאיכא במינו ראוי ומקדיש בעל מום לקי אפי' מקדיש ליה לדמי נסכים שיביאו בדמיו נסכים לקי. [**ואלא אותו למ"ל**]. כיון דקא דרשת הכי נדבה ולנדר ביחד ואלא אותו למאי אתיא לכדתניא כו':

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ה מהל' ערכין הל"ו:
סג ב מיי' פ"א מה' איסורי מזבח הל"ד וע"ש:
סד ג מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל"ב:
סה ד מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"ד ע"ש בכ"מ:
סו ה מיי' פ"א מהל' תמורה הל"ט:
סז ו מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה ג [טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ו]:
סח ז מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה יז:

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֵדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג
2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ויקרא כב יז
3. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י

מוסף רש"י

שנאמר וידבר ה' וגו'. בתחלת הפרשה כתיב (פסחים מב.). **לא נאמר בדברים.** נוטריקון לאמר (שם. ועי' ר"ח שם). **לאו אמור.** אמור להם שיש איסור לאו בדברים (שם). **המקדיש בעלי מומין.** והקטירן כולן לעולה (לעיל ו:). **מוכרין אותו תם חי.** בזמן הזה והכהנים מוכרים אותו לכהן ולוקח ימתין עד שיפול בו מום וישחטנו, אבל תמים שחוט לא דאין לו תקנה אלא קבורה דאסור בהנאה, דקדשים השחוטין בחוץ הוא (ב"ק יב:). **ומקדשין בו.** כהנים, את **האשה.** דממונו הוא, דבעליו של בכור היינו כהן, דמשנולד הבכור שלו הוא (שם). **לא שנו.** דבכור חי הוי ממון בעלים כשהוא תם (שם).

שינויי נוסחאות

א] נ"ל נדבה לתעשה אלו קדשי וכו' (יעב"ץ) **ב]** נ"ל אלו קדשי מזבח (יעב"ץ) **ג]** קמא אלא לאו תיבת מאי נמחק (ש"מ) **ד]** גופו [נ"א מזבח] הוא דלקי אבל (ש"מ) **ה]** אותו אתה מקדיש לבדק הבית ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית (ש"מ) **ו]** הפרשה כולה שהיא (ש"מ) **ז]** קפרא. נ"א אסברא לך לאמר לא נאמר בדברים. ס"א לא יאמרו דברים והיא היא. [ובכ"י אחר תסברא לאמר לא נאמר בדברים] (ש"מ) **ח]** בי רב אמרי (ש"מ) **ט]** נ"ל לאמר לאו אמור כך איתא בפסחים מב. **י]** נ"א אימורי **יא]** מזבח רבא אמר עובר (ש"מ) **יב]** ע' בכ"מ במיי' פ"א מהל' איסורי מזבח ה"ד הגי' מהופך. [ועי' מנחות נ"ח ע"ב תו' ד"ה ואי דאמרי.] (מרא"כ) **יג]** מקצתו אביי אמר אין (ש"מ) **יד]** אמר רב כהנא בגברי תיבת אביי נמחק [ובכ"י אחר נ"א אמר רב הונא] (ש"מ) **טו]** אמר לך אביי אפיק חדא מינייהו ועייל (ש"מ) **טז]** ממירין את שלהן וישראל ממירין את שלהן (ש"מ) **יז]** ממירין בהן אף בכור כו' אמר לו ר' יוחנן בן נורי מה לי (ש"מ) **יח]** נ"ל לי, **יט]** הבכור (ש"מ) **כ]** בו את האשה (ש"מ) **כא]** בגוויה. ס"א הואיל ויש לכהן שותפות בו (ש"מ) **כב]** דקאי. נ"א הואיל ואין לכהן זכיה בגוויה. נ"א הואיל ואין לכהן שותפות בו (ש"מ) **כג]** תיבת נמי נמחק (ש"מ) **כד]** הזה ומי קתני (ש"מ) **כה]** לאשמועינן דבכור מוכרין אותו תמים חי (ש"מ) **כו]** בכ"י אחר אין לי דיכול להתפיס (ש"מ) **כז]** נ"ל שמותר וכו' (מצו"ד) **כח]** תי' נמי נמחק (ש"מ) **כט]** חדא לקי ואליבא (ש"מ) **ל]** אי אקטריה חד לכוליה לא לקי (ש"מ) **לא]** הכהן להקריב לעצמו (ש"מ) **לב]** זוכה (רש"ש) **לג]** מום בפרק כל (ש"מ) **לד]** נ"ל תם שחוט (הגר"א) **לה]** נ"ל במשנה **לו]** הזה משמע דבכור בזמן הזה ממון בעלים הוא וא"ת (ש"מ) **לז]** בבכור שור דלא (ש"מ) **לח]** נ"ל ובתרייתא **לט]** אמרינן הא רבנן נ"ל כו' (צ"ק)

[א] [1]נדבה תעשה [אותו] [א]זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה נדר מנין ת"ל ולנדר יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה [ב]זה קדשי מזבח ואין לי אלא נדר נדבה מנין ת"ל נדבה רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [ג][א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדשיה לדמי נסכים נמי לקי ורבי סבר בהרצאת גופו [ד](נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ ואלא אותו למה לי לכדתניא [ב]נדבה תעשה אותו אותו [ה]תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית [א]מיכן אמרו [ג]המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה שנאמר [2]וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה [ו]שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל [ד]רבי לבר קפרא [ז]מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי [ח]רבי אמרי [ט](לא) אמור איתמר המעלה [י]אברי בעלי מומין לגבי מזבח [יא][יב]אמר רבא [ב]עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו [יג]מקצתו [ב] ([ה]אמר אביי) [ו][ג]אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי [ז][ד]המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר [יד]אביי בגברי קתני אי בגברי עובר עוברין מיבעי ליה אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי [טו]אמר אביי [ג] אפיק (א) הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה קשיא ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן תיובתא דאביי תיובתא: **מתני'** הכהנים ממירין [טז]בשלהן וישראל ממירין בשלהן [ה]אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין [יז]ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אמר רבי יוחנן בן נורי מה [יח]לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר [3]והיה הוא ותמורתו יהיה קודש היכן קדושה חלה עליו בבית הבעלים אף תמורה בבית הבעלים: **גמ'** תנן התם [יט][ח][ו]בכור מוכרין אותו תם חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו [כ]האשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן [ז]הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה [כא](הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דתם להקרבה הוא [כב]דקאי אין מוכרין אותו תמים חי איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני [כג]נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה [כד]מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא [כה]לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי איתיביה

נדבה תעשה אותו. לבעל מום לדמי קדשי בדק הבית דלמזבח לא אפשר לאקרוביה דהא כתיב (ויקרא כב) לא תתנו מהם וגו': [כו] **אין לי.** רבוי להתפיס בעל מום לבדק הבית: **אלא.** על ידי נדבה כגון הרי זו לבדק הבית: **נדר מנין.** שאם אמר הרי עלי בהמה לדמי בדק הבית [כז]שמצוה להפריש בעל מום תלמוד לומר ולנדר והכי [כח]נמי דריש נדבה תעשה אותו ולנדר כלומר וכן לנדר: **לא ירצה אלו קדשי מזבח.** דשייכא בהו הרצאה: **אין לי אלא נדר.** דנדר סמוך ללא ירצה ומשמע דאם נדר הרי עלי עולה לא יביא בעלת מום: **נדבה מנין.** שאין רשאי לומר על בעלת מום הרי זו למזבח: **תלמוד לומר נדבה.** ולנדר לא ירצה והכי מידריש נדבה אשר תעשה אותו או נדר לא ירצה: **רבי אמר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר.** שלא יקריבנו והיינו נמי קדשי מזבח כתנא קמא: [ד] **וקבעי אלא אותו למאי אתא.** כלומר תינח כוליה קרא מוקמת לדרשא דקא דרשת האי נדבה ונדר: **אלא אותו.** דכתיב (שם) נדבה תעשה אותו למה לי: **אותו.** בעל מום אתה מקדיש לבדק הבית כו': **עובר בעשה.** אהאי עשה דאמרינן ואי אתה מקדיש תמימים דהיינו לאו הבא מכלל עשה ועשה הוא: **לא נאמר בדברים.** כלומר בההיא פרשה (ב): **לא אמור.** כלומר הכי אמר הקב"ה לאו אמור להם לישראל דלאו איכא הכא דאי עברי אהך פרשה עוברין בלאו: **אברי כו'.** הנתחים כמשפט עולה: **על לאו שבכללות.** דהקטרת כולו ומקצתו מחד לאו נפקי ואשה לא תתנו מהם [ט]כדפרישית לעיל [ו:] אבל לכולהו איכא לאו לכל חד וחד דהקדש נפיק מכל אשר בו מום לא תקריבו ודרשינן ליה לעיל (דף ו:) לא תקדישו ושחיטה מלא תקריבו אלה לה' דגבי עורת או שבור וזריקה מלא תקריבו דגבי מעוך וכתות (ויקרא כב) והאי אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא [כט]איכא ואליבא דמאן דאמר חדא מיהא לקי אלאו שבכללות בשילהי פרק שני דפסחים (מא:): **משום ה' שמות.** וחשיב להו להני תרי בתרי: **בגברי קתני.** דלאו בהכי עסקינן דאי עבדינהו לתרוייהו לילקי תרי אלא מילי מילי קתני שאם הקטיר כולו עובר משום בל תקטירו כולו או אם אדם אחד מקטיר מקצתו לוקה משום מקצתו אבל [ל]אי מקטיר חד לכולהו לא לקי אלא משום כולו: **אפיק חדא מינייהו.** או כולו או מקצתו ועייל קבלת הדם דנפקא מלא תקריבו דמיד בן נכר [ויקרא כב]: וקפריך **קבלת הדם לתנא קמא לית ליה.** וקחשיב ה': **רישא רבנן.** כלומר רישא רבנן היא דלא מחייבי אקבלת הדם ואפילו הכי קא חשיב ה' וקשיא לאביי: **מתני' הכהנים ממירים בשלהן.** קרבנות שהפריש הכהן [לא]לעצמו אם המיר בהן נתפסים בתמורה: **לא בחטאת ואשם.** שנתן לו ישראל שיקריבנו לו אם המיר בו הכהן אינו עושה תמורה על ידו דהא אין לו חלק בו אלא משעת הקטרת אימורין ואילך וזכה [לב]בבשר ואמר בברייתא בהאי פירקא [ט.] אין אדם מתפיס בדבר שאינו שלו: **ולא בבכור.** שנתן לו ישראל וטעמא מפרש הכא במשנה גופה: **מפני מה אין.** הכהנים ממירין בבכור והלא כולו שלהן הוא ומחיים הוא נותנו לו ואין הישראל מתכפר בו: **כשם שאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם.** דהא ודאי פשיטא לן דאינו זוכה בהן אלא מהקטרת אימורין ואילך: **מה לי אינו ממיר בחטאת ואשם.** כלומר דין הוא שאין כהנים ממירין בחטאת ואשם כו': **הוא ותמורתו.** מקיש התמורה להקדש עצמו היכן קדושה חלה על ההקדש בבית הבעלים אף תמורה לא תחול אלא בבית הבעלים אבל בבית כהן לא חיילא לגמרי הלכך אין כהן ממיר בבכור אבל ישראל אם המיר בו נתפס בקדושה שהרי ברשותו חלה קדושה על הבכור: **גמ' מוכרין אותו תמים חי.** השתא משמע בין בזמן המקדש בין בזמן הזה והכי משמע אם בית המקדש קיים מוכרין אותו כהן לכהן חי ואותו כהן יקריבנו אבל שחוט לא דבזיון קדשים הוא דלאו אורח ארעא לעשות סחורה בדבר שקרב ממנו למזבח ואי בזמן הזה הוא מוכרין אותו תמים חי בין כהן לכהן בין [ה] כהן לישראל והלוקח ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו דבכור [ו] בזמן הזה משנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל שגזל את הכהן ואם מכרו כהן או נתנו לו מותר לאוכלו וכדאמרינן בבכורות [בפ' כל פסולי המוקדשין] (דף לב:) גבי בכור בעל מום [לג](כל פסולי המוקדשין) ב"ה מתירין ואפי' עובד כוכבים מותר לאכול הימנו אבל [לד]בתם שחוט בזמן הזה ליכא: **ומקדש בו.** כהן את האשה דממוניה הוא: **לא שנו.** דכהן יכול למוכרו חי: **אלא בזמן הזה.** דלא קאי להקרבה: **ואית לכהן זכייה בגויה.** מחיים דבזמן הזה נמי הוו הבכורות לכהנים: **אין מוכרין אותו תמים חי.** דלית לכהן זכייה בגויה אלא מהקטרת אימורין ואילך: **מי איכא תם שחוט.** הא הוי קדשים בחוץ: **מי קתני שחוט לא.** דמשמע מינה דלאו בזמן הזה דבזמן הזה ליכא תם שחוט: **הא גופא קמ"ל.** כלומר מאי דקתני בברייתא [לה]גופה איצטריך לאשמועינן דמוכרין אותו תמים חי דס"ד דלית בהו זכייה עד שיפול בו מום ולאו משום דתידוק מינה שחוט לא דהא בזמן הזה קמיירי ובזמן הזה ליכא תם שחוט:

בבכור

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. פרש"י דהא אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא לקי ואליבא דמ"ד חדא מיהא לקי אלאו שבכללות בשילהי פ' כל שעה (פסחים דף מא:) לשון רש"י וכן מוכח הסוגיא: **שאין** זכין בחייהן. ואם תאמר ואי זכין בהן בחייהן היכי מימר למאן דאמר בגמרא בתר מתכפר אזלינן ויש לומר דר"ל אף בתר מתכפר ולאו לאפוקי בעלים אתי:

לא שנו אלא בזמן הזה. [לו] וא"ת האמר פרק שור שנגח הפרה (ב"ק דף נג.) שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו אביי אמר חלי נזק ומוקי לה במועד אבל שור של פסולי המוקדשין פטור אלמא לאו רעהו קרינא ביה וקאמר התם נמי דשור של הדיוט שנגח שור של פסולי המוקדשין חייב אלמא משמע דקרינא ביה רעהו וצריך לומר דקמייתא מיירי בבכור [לז]דלא מצי פריק [לח]וברייתא בשאר קדשים דפריק להו במומן והתם בזמן הזה איירי שהרי האמוראים דאיירי התם עלה לא הוו בזמן הבית ואפילו הכי קאמר התם דלאו ממונו הוא ואם כן קשה דהכא אמר דממונו הוא בזמן הזה וצריך לומר דהכא אתייא כרבי יוסי הגלילי והיא דהתם כרבנן ואע"ג דבפ' קמא דב"ק (דף יב: ושם ד"ה ואם) [לט]אמר [ולשני] הא כרבי יוסי [והא כרבנן] (י) צ"ל דלפי זה לא מיתוקמא ההיא סוגיא דפרק הפרה:

הקטרה מקצתו ועייל קבלת הדם ואי לא לקי כלל אכתי בציר ליה חדא: תוס' ד"ה **שאין זכין בחייהן.** [תימא אף אם זכין [נמי] בחייהן אין ממירין למ"ד בתר מתכפר אזלינן, וי"ל דלא אתא למעט רק מקדיש להתכפר חברו אבל מי שההקדש שלו פשיטא דיתכפר ע"כ:] שם **ולאו לאפוקי בעלים אתי.** ונ"ב כגון כהנים אם היו זוכין בהן בחייהן ולא אתי לאפוקי רק מקדיש דאינו קרוי בעליו הואיל ואין לו זכיה תו' ר"פ ז"ל: **תוס'** ד"ה **לא שנו** וכו' **דפריך להו במומן.** וכן פי' רב יהודאי גאון: **שם וצריך לומר דהכא אתייא כרבי יוסי הגלילי.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו.], ב) [פסחים מב.], ג) [לעיל ו.], ד) [פסחים מב.], ה) [נ"ל אביי אמר], ו) [מנחות נח: פסחים כד. מא: נזיר לח: ב"מ קטו: כריתות ד. ה. סנהדרין סג.], ז) [לעיל ו: תוספתא פ"א ה"ו תוספתא דמכות פ"ד ה"ג], ח) מעשר שני פ"א מ"ב ב"ק יב: [בכורות לה], ט) [ויקרא כב], י) [ע' תו' ב"ק י"ב ע"ב ד"ה ואם איתא. (מרא"כ)],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר אביי אפיק (הקטרת מקצתו) תא"מ ונ"ב גי' רש"י חדא מינייהו: (ב) רש"י ד"ה לא נאמר וכו' בההיא פרשה אלא אמור בלאו הכי (אמור) [אמר] הקב"ה הס"ד ואח"כ מ"ה לאו אמור אמור להם לישראל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מאי לאו כו'. ובלא"ה נ"ל כן דקאמר יכול אפי' והאיך אפשר לומר כן והא כתיב לא תקריבו אלא דקאי אדמי דבהכי משתעי בקדשי ב"ה ר' אומר כו' וא"נ קרא וכי אתי לנדר דקרא בל תקדישו קאי על נדבה: [ב] שם אמר אביי. נ"ל אביי אמר: [ג] שם אפיק הקטרת מקצתו. גי' רש"י אפיק חדא מינייהו: [ד] רש"י ד"ה וקבעי כו' וי"ל מאי ואלא ול"נ דכיון דדרשינן נדבה ולנדר שניהם לא ירצה לא שייך אותו: [ה] ד"ה מוכרין. כהן לישראל הוא כרב אשי לקמן: [ו] בא"ד בזמן הזה. ל"ג:

רבינו גרשום

עובר בעשה. דלאו הבא מכלל עשה עשה: **אברי בעלי מומין.** אימורין לוקה משום הקטרת כולו ומשום הקטרת מקצתו דיש בכלל כולו מקצתו. **ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות.** על לאו שכולל בו ב' איסורין דכל הקטרת כולו וכל הקטרת מקצתו מחד לאו נפקא מלא תתנו: **בגברי קתני.** אם הם חמשה אחד מקדיש ואחד שוחט ואחד מקטיר לוקה כל אחד: **מתני'** הכהנים ממירין בקרבן שלהן **וישראל** ממירין בשלהן **אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם.** של ישראל: **והיה הוא ותמורתו יהיה קדש.** היינו קדושה של מעשר שחלה עליו בבית הבעלים אף כל תמורה בבית הבעלים וכיון שבא ליד כהן יצא מבית בעלים הילכך אין ממירין: **גמ' בכור מוכרין אותו** הכהנים **תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדש בו את האשה.** דממונן הוי: **הואיל ואית ליה לכהן זכיה בגויה.** דכיון דאין מזבח הוי כולו דכהן: **אי בזמן הזה מי איכא תם שחוט.** הא אין שוחטין את הבכור בזמן הזה אלא במומו כדתנן בבכורות במעשה בזכר של רחלים זקן וכו': **לא לעולם בזמן הזה.** ודקא קשיא לך מי איכא תם שחוט מי קתני בפירוש בברייתא אבל תם שחוט לא לא תני הכי אלא היא גופא קמ"ל דמוכרין אותו תמים חי ובזמן הזה:

שיטה מקובצת

לא נאמר בדברים. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **תיובתא דאביי תיובתא.** נ"א קשיא והיא גרסת הרב המעילי, וז"ל קשיא הנה יושב אביי ולא מצא ידיו ולשעה ואנחנו נדע כי עמדו דבריו אחרי הנודע שאמר אין לוקין על לאו שבכללות... [אמת וכן פסק הרב ע"כ.] **אמר לו רבי עקיבא והלא כבר** וכו'. גליון עי' תוס' מנחות דף צג ע"א (ד"ה לפי): **אף תמורה בבית הבעלים.** עי' בהשמטות בסוף המסכ': **לאשמועינן דבכור מוכרין אותו תמים חי.** גליון אבל שחוט לא דאי בפנים קדוש הוא ובזיון למכור קדשים ואי בחוץ שחוטי חוץ אסור בהנאה. תוס': **תוס'** ד"ה **אביי אמר** וכו'. וכן מוכח הסוגיא דקאמר בסמוך אפיק

איתיביה [א]בבכור נאמר [1]לא תפדה ונמכר הוא במאי עסקינן אילימא בזמן הזה אימא סיפא [1]ואת דמם תזרוק על המזבח בזמן הזה מי איכא מזבח אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי [א]אילימא בבעל מום אימא סיפא ואת דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר [ב]מי חזי להקרבה אלא לאו בתם וקתני נמכר הוא (אלמא אית [ג]להו לכהן זכייה בגויה) מידי איריא רישא בבעל מום סיפא בתם: מתיב רב משרשיא [א]כהנת [ב]שנתערבה ולדה בולד שפחתה [ד][א] הגדילו התערובות [ה]משחררין זה את זה ושניהם אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד [ו]על הגורן [ז]בכורן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן [ח]במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו דידן נמי מומין בעינן אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים אי אמרת בשלמא אית [ט]להו לכהן זכייה בגוויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה ליתי גזבר ולישקלא לעולם בזמן הזה ודקא קשיא לך מאי שנא דידן [י]ומאי שנא דידהו אנן יהבינן ליה לכהן במומייהו אינהו כיון דאיכא בהו מקצת [יא]כהן מפקע ליה לכהנים: ל"א (א) [יב]בזמן הזה מאי איריא בכורות דהלין ספיקות אפילו דידן נמי ירעו אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ואי בבעל מום ירעו עד שיסתאבו הא מסואבין וקיימין אלא פשיטא בתמין [יג] [יד](והכי הוא דלא מזבני) (ב) ודאי לעולם בזמן הזה מאי קשיא לך אפי' דילן נמי ירעו [טו]לא מצינו מדחית ליה לכהן דלא אית כאן ספק כהונה הני ספיקות מדחו לכהן כל חד וחד א"ל לכהן [טז]דאנא כהן ואנא כהן: מיתיבי [ג]ר"ש אומר [2]בהמתה [ב]פרט לבהמת בכור ומעשר שבה [3]שללה פרט לכסף [יז]מעשר שני שבה במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מי איכא עיר הנדחת והתנן[ד] [ג]אין עושין עיר הנדחת אלא בב"ד של שבעים ואחד אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי אי נימא בבעל מום היינו בהמתה אלא פשיטא בתם ואי אמרת בשלמא אית ליה זכייה בגוויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה למה לי [יח]מבהמה [ב] תיפוק ליה משללה ולא שלל שמים לעולם בבעל מום ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתה [ה] יצאו בכור ומעשר [יט]שאינו בכלל בהמתה דתנן[ו] [ו]כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז [כ](ונשחטין באיטליז) ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנאתן לבעלים מיתיבי[ז] [4]ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות שלמים אבא יוסי בן דוסאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד [כא]במאי עסקינן אילימא בזמן הזה הא דומיא דשלמים קתני אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי עסקינן אילימא בבעל מום הא דומיא דשלמים קתני אלא לאו בתם וש"מ אית ליה לכהן זכייה בגוויה אמר

בבכור נאמר לא תפדה. פדיון אין לו שיכנס הפדיון בקדושה והוא יצא לחולין: אבל נמכר הוא. [כב] ונאכל בקדושה וזו היא קדושה שלא ישחטנו באיטליז ולא ישקלנו בליטרא: אימא סיפא. דקרא דלא תפדה: רישא. דקרא בבעל מום להכי דייקינן ונמכר הוא וסופיה דכתיב ואת דמם תזרוק בתם: בולד שפחתה. [כג] ואין יודע אי זה כהן ואי זה עבד: משחררין זה את זה. כל אחד ואחד כותב אם אני הרב ואתה העבד הרי אתה בן חורין ויהיו מותרים שניהן בבת ישראל: ושניהם אוכלין בתרומה. כל זמן שלא שחררו זה את זה דעבד כהן נמי אכיל בתרומה: וחולקין חלק אחד על הגורן. כלומר כששניהן ביחד נותנין להן תרומה בבית הגרנות אבל לאחד מהן אין [כד] חולקין עד שיבוא חבירו דשמא זה הוא העבד. וסבירא ליה להאי תנא דאין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דילמא אתי לאסוקיה ליוחסין: ובכורן. [כה] של הני תערובות אם נולד בכור בהמה בעדרן ירעה כו' כדמפרש: מאי שנא דידן מדידהו דידן נמי. אין לו תקנה עד שיומס. והשתא מאן דקא מותיב לא אסיק אדעתיה סיפא דקתני יאכל במומו לבעלים ואילו דידן הוה יהבינן ליה לכהן במומו ורב נחמן משני לה הכי במסקנא דמילתא: אלא לאו בזמן המקדש. ודידן הוה יהבינן לכהן לאקרוביה ואילו דידהו [כו] זכי להו אע"ג דכהן נמי חייבת בהמתו בבכורה כדאמרינן [כז] בבכורות בפרק שני במשנה (דף יג.) לא נפטרו אלא מפדיון הבן ופטר חמור הני ירעו משום [כח] דבשאר בכורות כהן אינו מפסיד כלום שמקריב הוא עצמו את אימורי בכור ואוכלו אבל הני (ג) דאיכא חד [כט] דזר אי הוי יהביה בכורס לאקרוביה תו לא אכלי מיניה דבכור תם בזמן המקדש אינו נאכל לזרים כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נו:) הבכור נאכל לכהנים הלכך ירעה ולכשיסתאב יאכלנו במומו דכל חד וחד אמר לכהן אני כהן ובכור אני אוכלנו דכיון דנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל והכא איסור גזל נמי ליכא דשמא זה כהן וזכה בו והמוציא מחבירו עליו הראייה: שפיר. משום הכי יש בידו כח לשהותו ולומר שמא כהן אני וזכיתי בו תחילה ולא אתננו לכהן ואמתין עד שאוכל לאוכלו: אלא אי אמרת לית ליה. לכהן זכייה בבכור מחיים אמאי שבקינן ליה לאפקועיה ממזבח ליתי גזבר ולשקליה וליתביה לכהן מעילה דהא אין בו זכייה אלא ממזבח ואילך אלא ודאי אית ליה [לא] זכייה מחיים בבכור תם דהא ודאי בתם קמיירי דקתני ירעו עד שיסתאבו: לעולם בזמן הזה. ומשום הכי ירעה דלא חזי להקרבה וזכה בו מחיים [לב] ודידן יהבינן להו לכהנים במומייהו דאע"ג דהומס ומותר לזרים מיהו איסור גזל איכא אבל הנך תערובות ליכא איסור גזל דכל חד אומר אני כהן וזוכה אני בו וממון המוטל בספק הוא והמוציא מחבירו עליו הראייה: בהמתה. גבי עיר הנדחת כתיב (דברים יג) ואת בהמתה לפי חרב. בהמתה משמע בהמה דידה שאין לגבוה חלק בה: פרט לכסף מעשר שני שבה. ואליבא דמ"ד מעשר שני ממון גבוה הוא [קדושין נד:]: אין עושין עיר הנדחת כו'. בפ"ק דסנהדרין [טז:] מפרש טעמא: היינו בהמתה. דכהן אוכל את הבכור וישראל את המעשר ואין לגבוה חלק בהן: שפיר. משום הכי איצטריך קרא למעוטיה דלא [לג] נפיק משללה [דברים יג] ולא שלל שמים [ח] דהאי לאו שלל שמים הוא דזכה כהן בגוויה. ל"א אלא פשיטא בתם [ג] והא ממעט לה מתורת בהמתה אלמא ממונא דכהן הוא ומיפרשא נמי כלישנא קמא דמדאיצטריך למכתב בהמתה ולא נפקא ליה משללה שמע מינה אית ליה לכהן זכייה בגויה מחיים: לרבות קדשים קלים. שאם הפקיד שלמים או בכור או מעשר אצל חבירו וכפר ונשבע והודה משלם קרן וחומש וקרבן שבועת הפקדון לפי שהם ממונו וקרינא ביה וכחש בעמיתו [ויקרא ה]: בן עזאי אומר לרבות שלמים. קסבר דודאי הן ממונו אבל מעשר לא דאיהו לאו ממונו הוא [לד] ולא יכול למוכרו חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום והכי מפרש בפרק ארבעה אבות נזיקין [ב"ק יג.]: לא אמר בן עזאי אלא בבכור. שהפקיד [לה] [כהן בכורו] אצל אחר וכפר ונשבע [לו](והודה) אבל שלמים [לז] לא היה ממונו הואיל וחיילא עלייהו קדושה שטעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ומעשר נמי לא הואיל ואינו יכול למוכרו והכי מפרש בפרק קמא דנזיקין (ב"ק דף יב:): הא דומיא דשלמים קתני. ושלמים בזמן הזה ליכא: [לח] דאי בבעל מום הא דומיא דשלמים קתני. ושלמים ודאי שלמים תמימים קא מרבי דממונו הוא דאין בהן מעילה מחיים דבשלמא בבכור גבי כהן איכא לפלוגי בין תם לבעל מום משום דתם איכא למימר לא זכי ביה כהן אלא משלחן גבוה והיינו מהקטרת אימורים ובעל מום דלית ביה הקרבה זכי ליה רחמנא מיד אבל גבי שלמים דישראל ליכא למימר ישראל משלחן גבוה [לט] זכי הלכך לא שנא תמימין לא שנא בעלי מומין מחיים זכי בהו: אלא לאו בתם. וקא מיחייב לכופר [מ] [בבכור] קרבן שבועה אלמא ממונא דכהן הוא [מא] [ד] (ובבכור):

אימא סיפא את דמם תזרוק על המזבח. אסיפא דקרא קאמר: בבכור נאמר לא תפדה. לעולם הוא בקדושתו לענין דאינו נמכר באיטליז ואין נשקל בליטרא: ובמאי אילימא בבעל מום היינו בהמתה. ואם תאמר לימא דאתיא כרבנן דאמרי דלאו ממוניה הוא [מב] וי"ל דעיקר הקושיא אינה אלא ממעשר דלכ"ע בעל מום ממוניה הוא. הרמ"ה: אילימא בזמן הזה והא דומיא דשלמים קתני. ובפ"ק דב"ק (דף יב:) פרש"י דבזמן בית המקדש איירי דהא קרא בשבועת הפקדון איירי בזמן בית המקדש הוא דמחייבין ליה אשם ונראה דמש"ה נקט הכא דומיא דשלמים ולא רצה לומר כדפרש"י בב"ק (שם) משום דבלאו הכי צריך לומר דומיא דשלמים כדי להוכיח דבתם איירי ולא בבעל מום כדאמרינן בסמוך:

מסורת הש"ס

א) לעיל ה: ב"ק יג. בכורות לב. [לא:], ב) יבמות לט. [גיטין מב: ע"ש], ג) סנהדרין קיב: ע"ש, ד) סנהדרין ב., ה) [עי' תוס' בכורות דף כ"א: ד"ה אכילה ודף ל"א. תוס' ד"ה חוץ מן הבכור. ש"מ], ו) בכורות לא. לג: ביצה כח. לקמן כח. כד. חולין קלג., ז) ב"ק יב: קדושין נג: ב"ב קכג: זבחים קיד. בכורות נג., ח) [סנהדרין קיא:],

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ: במדבר יח יז
2. הַכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב: דברים יג טז
2. וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד: דברים יג יז
4. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּייָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ל"א אי בזמן הזה: (ב) שם והכי הוא דלא מזבני אבל מזבני ודאי לעולם וכו' נמי ירעו אנן לא מצינו: (ג) רש"י ד"ה אלא לאו וכו' אבל הני דאי לחד דודאי הוי יהבינן בכורס לאקרוביה תו לא אכלי מיניה דבכור תם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הגדילו עד את זה. נ"ל ל"ג דהא אוכלין וחולקין איירי בלא שחררו וכ"ה במתני' שם להדיא ואף בכורן ירעו יכול להיות בלא שחררו: [ב] שם תיפוק כו'. גי' רש"י שמים ל"א אלא פשיטא בתם וממעט לה מתורת בהמתה אלמא ממונא דכהן הוא לעולם כו': [ג] רש"י ד"ה שפיר. והא ממעט. נ"ל וממעט: [ד] ד"ה אלא. ובבכור. ל"ג:

רבינו גרשום

בבכור נאמר בו לא תפדה ונמכר הוא. דכהן מוכר אותו דהא לא כתיב ביה לא ימכר ולא לא יגאל: לעולם בזמן שבית המקדש קיים. ודקא קשיא לך מי איכא ואת דמם תזרוק לעולם בבעל מום עסקי' ובזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא רישיה. דקרא דכתיב לא תפדה ואמרינן דנמכר הוא בבעל מום קתני: וסיפיה ואת דמם תזרוק בתם קמיירי: הגדילו התערובות הרי אוכלין בתרומה. ממה נפשך דכל חד אמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי אם עבד כהן אני הרי מותר בתרומה: ונוטלין חלק אחד על הגורן דחד הוי כהן לחוד: ותני עלה דההוא בכורן של אלו התערובות אינן רשאין למוכרן. דאין רשאי למכור בכור אלא כהן ודאי: אלא ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים. דאע"ג דחד מנייהו לא הוי כהן מצי למיכליה דהא לא אסור בכור למיכליה במומו לישראל ולא כהן דעלמ' מצי למיפקיה מדידהו דכל חד וחד מצי אמר ליה אייתי ראיה דלאו כהן אנא ושקליה: אי בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו. כלומר הא כל בכורות דכולי עלמא נמי מומין בעינן דלא מתאכלי אלא במומיהן: אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים מיירי ואי אמרת בשלמא דבכורות דעלמ' דכהנים גמורין אית לכהן זכייה בגויה דמצי מזבין ליה שפיר. היינו דאיכא בין כהנים ודאין דידן להני תערובות דידהו דאינהו לא מצי מזבין לבכור דידיה אלא ירעה עד שיסתאב: אלא אי אמרת דכהנים לית להו זכייה בגויה למזבניה דלא הוי דידהו אלא דמזבח כל שכן הני דספקות נינהו דלית להו זכייה בגויה כלל כלל: וליתי גזבר ולישקליה. וליקרביה למזבח: לעולם בזמן הזה עסקי' ודאמרת דידן נמי בעי מומין איכא בין דידן לדידהו דבכורות דידן יהבינן לכהן אבל אינהו מצי מדחי לכהן: בלישנא אחרינא מפרש טפי: בהמתה. דכתיב בעיר הנדחת דכתיב החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה: פרט לבהמת בכור ומעשר שיש בה. שיש לגבוה חלק בהם: אם בבכור בעל מום היינו בהמתה. דפסול חלק של גבוה למזבח: ואי אמרת לית ליה לכהן זכייה בגויה ולא מצי מזבין ליה. משום חלק של גבוה: למה לי בהמתה. למעוטי לבכור ומעשר: תיפוק לי בכור ומעשר נמי משללה ולא שלל שמים. אלא מדאיצטריך בהמתה לרבות לבכור ש"מ דאית ליה זכייה בגויה והכי קאמר בהמתה המיוחד לה שאין בה לגבוה כלום ושרפת פרט לבהמת בכור וקשיא לרב נחמן: לעולם בבעל מום ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתה. בחולין ושרפת יצא בכור ומעשר כדתנן כו': לרבות קדשים קלים שהן ממונן. שיש בהן לגבוה ולעמיתו ומביא עליהן קרבן אשם מעילה: בן עזאי אומר לרבות שלמים. מאי ממעט בן עזאי ממעט מעשר הואיל ואינו נמכר לא חשיב ממונו: אבא יוסי בן דוסאי אומר לא ריבה בן עזאי אלא בכור בלבד. הואיל ונמכר תמים חי הוי ממונו והא מפורש בבבא קמא בפרק ראשון (יב:):

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה יז טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ח ופסק שהוא ספק כהן:
ע ב מיי' פ"ד מהל' ע"ז הלכה יג:
עא ג מיי' שם הל"ג:
עב ד מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הלי"ב [טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ו]:

שינויי נוסחאות

א] ובמאי עסקינן אילימ' (ש"מ) ב] תקטיר ואי בבעל מום מי (ש"מ) ג] אית ליה (אות ו' נמחק) לכהן זכיה בגויה (ש"מ) ד] שפחתה. ס"א הרי אלו אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד על הגורן ותני עלה בכורן כו' וכן גרים הרגמ"ה ועיין ביבמות (דף לט ע"א) (ש"מ) ה] במשנה דיבמות איתא ושחררו זה את זה אלא משום מסקנת רבא שם ק ע"א איתא כופין ומשחררין זה את זה נקט רב משרשיא המשנה בהך לישנא משחררין זא"ז ועמ"ש בגיטין מב ע"ב על הגליון, ו] חלק אחד בגורן ובכורן ירעו עד שיסתאבו (ש"מ) ז] צ"ל בכורן ירעה עד שיסתאב וכו' (יעב"ץ) ח] במומן לבעלים במאי עסקינן כו' מ"ש דידן מדידהו דידן כנ"ל (ש"מ) ט] אית ליה לכהן (ש"מ) י] דידן מדידהו אנן (ש"מ) יא] מקצת כהונה מפקע ליה מכהנים. מתיבת ל"א עד תיבת מיתיבי ר"ש אומר בס"א אינו, וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל דלא פירש בה מידי (ש"מ) יב] ל"א אילימא בזמן (ש"מ) יג] בתמין והלין הוא דלא מצי מזבני הא כהנים ודאין מזבנין לעולם (ש"מ) יד] רש"ק ש"מ דזכי בהו. כו', ועיין רש"ש טו] ירעו אנן לא (ש"מ) טו] צ"ל לא מצינן מדחיא ליה (יעב"ץ) טז] לכהן אנא כהן (ש"מ) יז] פרט לכסף הקדש וכסף מעשר שני. (ש"מ) יח] לי בהמתה תיפוק (ש"מ) יט] ומעשר שאינן נאכלין בתורת בהמתה (ש"מ) כ] רש"ק מ"ז, כא] בלבד אימת אילימא, תיבות במאי עסקינן נמחק (ש"מ) כב] הוא ויאכל בקדוש' וזו היא הקדוש' (ש"מ) כג] ואין ידוע (ש"מ) כד] אין נותנין עד שיבא (ש"מ) כה] ובכורן דהני תערובו' (ש"מ) כו] תיבות זכי להו ל"ש (ש"מ) כז] ס"א רועה, כח] כדאמרי' בפ' שני דבכורות לא (ש"מ) כט] משום דשאר כהן (ש"מ) ל] חד ראוי וחד אינו ראוי אי הוי יהביה בוכרא דידהו לאקרובי (ש"מ) לא] ליה לכהן זכיה (ש"מ) לב] מחיים הס"ד ומה"ד אנן יהבינן להו כו' (ש"מ) לג] דלא נפקא משללה (ש"מ) לד] הוא דלא יכול אות ו' נמחק (ש"מ) לה] שהפקיד כהן בכורו (ש"מ) לו] ס"א ל"ג, לז] שלמים לאו ממונו הוא הואיל וחיילא עלייהו קדושה כל כך שטעונין (ש"מ) לח] מה"ד ואי בבעל מום כו' קא מרבי דממונו הוא דאין כו' דבשלמא בכור לגבי כהן (ש"מ) לט] גבוה קא זכי (ש"מ) מ] ל"ק, מא] תיבת ובבכור נמחק (ש"מ) מב] הוא וי"ל דמשמע ליה דאתיא אפי' כר"י הגלילי. והר"ם פי' דאתיא אפי' כרבנן ועיקר כו' (ש"מ).

שיטה מקובצת

אלא לאו בתם. תימה א"כ אמאי איצטרי' לא תפדה פשיטא דלא אשכחן פדיון בתמימים, ולמסקנא דמוקי ליה בבעל מום הוי מצי למיפרך ולטעמיך לא תפדה למה לי. תוס': אית ליה לכהן זכיה. גליון ק"ק לרבא מאי מספקא ליה פשיטא דקרא בתרוייהו משתעי דמקרא ובשרם יהיה לך נפקא בפ' ב"ש (זבחים לו.) תם ובעל מום: חלק אחד בגורן וכו'. גליון י"מ עד שנה אבל משנה ואילך עובר בבל תאחר כדאמר בראש השנה (דף ה. עיי"ש) דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. וי"מ דוקא בבכור ודאי אבל בבכורות תערובות ליכא בל תאחר אם ממתין עד שיאכל הוא עצמו. תוס': ליתי גזבר ולישקלא. עי' בהשמטות בסוף המסכת: יצאו בכור ומעשר שאינן נאכלין בתורת בהמתה. פי' אינם נמכרים באיטליז ואינם נשקלים בליטרא. ויס"ג כדקתני כל פסולי המוקדשים נמכרים באיטליז ונשקלים בליטר' כו' ופירושא בעלמא. תוס': שהנאתן לבעלים. ל"א אלא פשיטא בתם והא ממעט לה קרא מתורת בהמה אלמא ממונא דכהן הוא אמר רבינא לעולם בבכור בעל מום ודקא קשיא לך היינו בהמתה הני קתני מי שנאכל בתורת בהמה יצאו בכור וכו': אית ליה לכהן זכייה בגויה. ל"א אילימא בזמן הזה קדשים קלים מי איכא המקדש קיים ובמאי אילימא בבעל מום והא דומיא דשלמים קתני אלא לאו בתם וכו': רש"י ד"ה פרט לכסף מעשר שני שבא. עיי' בהשמטות בסוף המסכת:

מוסף רש"י

בבכור נאמר לא תפדה. אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה וגו', ומשמע בעלים אין פודין אותו (בכורות לא:) שאין הבעלים יכולין לפדותו ולנהוג בו מנהג חולין, כגון גיזה ועבודה (לעיל ה:) פדיון הוא דלית ליה דליפוק מקדושת בכור למכור באיטלז ולשקול בליטרא (ב"ק יג.) ונמכר הוא. לאחרים משיבא ליד כהן (בכורות שם) שאם נפל בו מום יכול למוכרו (לכהן) בתורת בכור, דלהכי כתיב לא תפדה לאשמועינן דבמכירה שרי (לעיל ה:) נמכר הוא חי ולוקח יאכלנו בקדושתו כשיומס, או אם הבית קיים יקריבנו (ב"ק שם). וחולקין חלק אחד על הגורן. ביבמות (לט:) מפרשים חלק כאחד, שאין נותנין להם תרומה בגורן לזה בלא זה, דקסבר אין חולקין תרומה לעבד כנעני בגורן אלא א"כ רבו עמו, דלמא אתי למימר כהן הוא ומסקי ליה ליוחסין והשתא לא אתי לאסוקינהו (גיטין מב:). בכורן ירעו עד שיסתאבו. אפילו בזמן הבית, דהא לא מצי למכפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצו למיתביה לכהן ולהחזיר להן הבשר, דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים, דכתיב ביה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה, בבכורות פרק עד כמה (כח.) הילכך ירעה עד שיסתאב ומותר לשוחטו במדינה ויאכלוהו הם, דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה, והכא גזל ליכא דהמוציא מחבירו עליו הראיה (יבמות צט:). פרט לבהמת בכור ומעשר שבה. שאם היו בה בכורות או מעשר בהמה שהוא של ישראל וחלבו ודמו קרב, אין מחרימין אותו עמה, דלא מיקרי בהמתה (סנהדרין קיב:). היינו בהמתה. שאין בהם חלק לגבוה אלא נאכלין לבעלים, אמאי אין מחרימין אותן עמה (שם). כל פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהן מום (בכורות לא.) כל קדשים בעלי מומים שנפדו במומן, אף על פי שעדיין מקצת קדושה עליהן, שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה, כדאמרינן תזבח ולא גיזה וכו', אפילו הכי נוהגין מעשה חולין בהן בזו (ביצה כח.) נמכרין באיטליז. בשוק שלוקחין הרבה ונמכר ביוקר, ונשקלין בליטרא. כדרך שהקצבין מוכרין בשר חולין (בכורות שם). שהנאתן לבעלים. בכור ומעשר אם נמכרין ביוקר הנאתן לבעלים, בכור הנאתו לכהן ומוכר הבשר לכל מי שירצה, דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן נוטל דמיו, ולכהן קרי בעלים של בכור, ומעשר הנאת מכירתו ביוקר לבעליו ישראל הוא, ומשום הנאת הדיוטות לא מזלזלינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למוכרו באיטליז אלא בביתו, ואע"פ שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך, ואין נשקלין בליטרא אלא מאומד ואם יפסיד לית לן בה (שם) שהנאת מכירתן ביוקר אינה להקדש אלא לבעלים, לפי שאין להם פדיון במומם להיות דמיהן נכנסין לקדושתן, דבבכור נאמר לא תפדה ובמעשר נאמר לא יגאל, אלא נאכלין לבעלים במומן, הלכך אין נוהגין בהן מעשה חולין במכירת בשרם כשנפל בהן מום ושחטום הבעלים, בעלים דבכור כהן ובעלים דמעשר ישראל, אבל שאר פסולי המוקדשים הניית מכירתן ביוקר להקדש, שלפי מה שיודע שהנאתו יפה הוא מוסיף פדיונו מתחלתו, לפיכך מבזין אותו למוכרו באיטליז, שהכל פונים שם ליקח בשר (ביצה כח.). ומעלה מעל בה'. וכחש בעמיתו וגו' בשבועת הפקדון כתיב (ב"ק יב:) דברים שיש בהם לה' ולעמיתו (זבחים קיד.). לרבות קדשים קלים. הא דכתיב בה' לרבות קדשים קלים, שאם בהמת שלמים אצל חבירו וכפר ונשבע והודה, משלם קרן וחומש ואשם, ואע"ג דבקדשי שמים אין נשבעין עליהן, כדגרסינן בפרק הזהב (נו.) בקדשים קלים נשבעין (ב"ק יב:) דקרינא ביה בה' ובעמיתו, דכתיב ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בה' ולעמיתו (בכורות נג: וכעי"ז קדושין נב:). שהן ממונו. של חבירו וקרינן בהו בה' וכחש בעמיתו וכחש (ב"ק שם וכעי"ז זבחים שם) כשאר גזל ממון, שהרי ממונו הן, שהבשר והעור שלו ואין לגבוה בהן אלא אימורים ולכהן חזה ושוק, וזה בה' ובעמיתו קדריש, דהיינו שלמים, שהאימורים לה' והבשר לבעלים (רשב"ם ב"ב קכג.).